

Na mezi s mezníky

Pavel Reiser, Lázeňské lesy Karlovy Vary

Na pochůzku přírodou lze jít jen tak, nebo za určitým cílem. Usednout na mezi a odpovídat při pozorování krajiny nebývá cílem vycházky pro toho, kdo vyhledává zbylé meze a jejich svědectví o zapomenutých hranicích.

Hranice mezi jednotlivými pozemky, statky, zeměmi, to vše se lidé snažili, už od dávné minulosti, nějak označit. Nejříve byly využívány významné prvky krajiny. Výrazný kámen, či skála, silný, nebo vysoký strom, koryto vodoteče, ostrý terénní zlom. Teprve o mno-

ho století později se podařilo vytýčit důležité hranice normovanými patníky, lépe řečeno mezními kameny. V mnoha případech byly osazeny hned vedle těch původních, přírodních, na temeni rovněž značených křížkem (foto 1). Všechny tyto kameny se pak staly součástí krajiny, její historie spojené s lidmi, kteří v ní žili a svá území vymezovali.

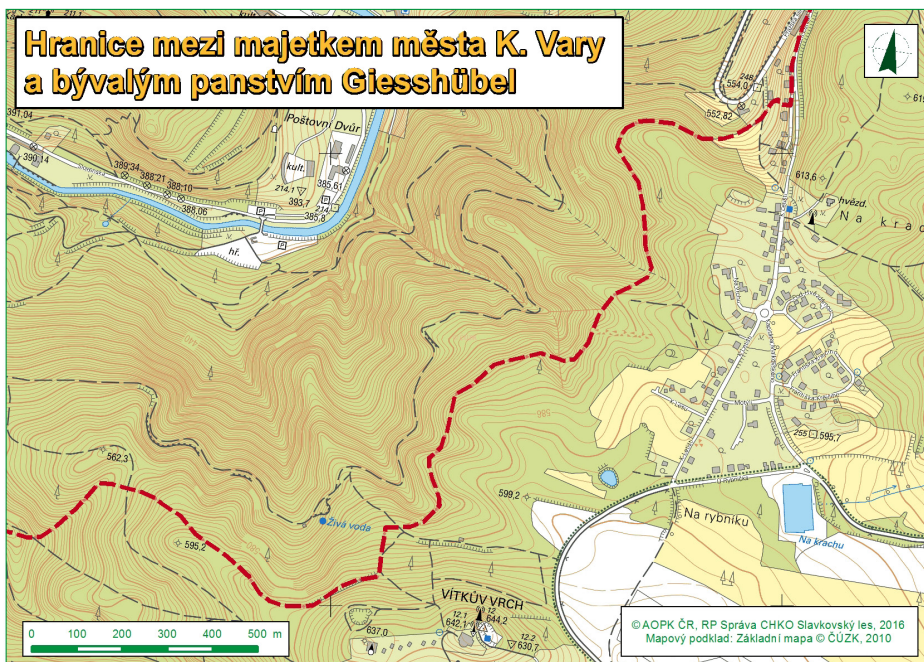
Minulé století přineslo spoustu rychlých změn. V padesátých letech většina mezí nenávratně zmizela. Kameny, co zbyly, míváme zpravidla bez povšimnutí. Mnozí lidé

zcela ztratili respekt k dávnému značení a řada mezníků se dostala do sbírek soukromníků. Další pak zničila neznalost, většinou při terénních pracích v jejich okolí. Jedná se o ztráty nevratné.

Při nedávné pochůzce několika přátel přírody a historie po části hranice mezi majetkem města Karlovy Vary a bývalým panstvím Giesshübel jsme se pokusili najít aspoň několik výše zmíněných hraničních prvků v linii, která nyní tvoří katastrální hranici s městskou částí Olšová Vrata (viz mapa). V úseku pod Vítkovou horou směrem k Hůrkám dnes roste poměrně hustý les, takže jsme zatím uspěli jen částečně. Meze v podobě vytvořených teras a mizějících valů byly nápadné jen místy. Mezníky na nich tvořily nesouvislou řadu a někdy se zcela ztrácely v příkrých svazích strží pod hranou údolí Teplé. Nad svahy bývaly polnosti, takže snosy kamenů pomohly ke zvýraznění hraniční linie. Na ní jsme našli 13 mezníků včetně dvou

- ▲ Dva mezní kameny.
 - ◄ Stará opěrná zeď.
- Obě fotografie Stanislav Wieser.

přírodních kamenů s hraničním značením. Nejvíce nás ale překvapila mohutná starobylá zeď, jejíž praktický význam pro dávného vlastníka pozemků nad ní spočíval nejspíš v protirozší ochraně (foto 2).

Celý průběh historické hranice v této části nynějších lázeňských lesů si zaslouží důkladnější průzkum, takže se pokusíme v hledání brzy pokračovat. ■

Původ slov

Hranice je pomyslná čára mezi jednotlivými hraničními body. Odděluje dva státy, nebo dvě jiné územní jednotky (kraje, panství, katastrální území). Slovanský výraz hranice/granica se původně používal jen pro kupu dřeva, či kamení, vyskládanou do geometrického tvaru. Teprve mnohem později začaly uměle navrhované hromady (hranice) označovat místa, kam až sahá moc toho či onoho náčelníka kmene nebo panovníka země. Původ slova hranice je možná ještě daleko starší. Vztahoval se ke znaku ve tvaru X vyrytému na stromech, nebo vytesanému na kamenech mezi dvěma pozemky. Lze zde vytušit indoevropský kořen slova hranice ve smyslu „hranatý“, ale též „vyčínávající“. Tento kořen je dodnes znatelný v celé řadě slov jiných slovanských jazyků.

Pozoruhodný je i původ slova **mezník**. Tak jako slovo hranice převzali od Slovanů Němci (Gränze, Grenze), tak Maďaři podobně přejali ze slovenštiny slovo mez (Megya). „Meza“ byla totiž původně rovněž hraničním znamením (jednalo se o vidlici zasazenou na rozhraní dvou území). Teprve později nabylo to slovo významu hraniční, mezní čáry a pro hraniční znak, či kámen se pak začalo užívat slovo mezník. Mez jako terénní útvar byla i zůstává rozmezím sousedících pozemků.